



Omroeporkest

uit te voeren in het programma, doch sommige hunner dienen een ander doel. Dat zijn speciale opnamen waarin bekende nationale of internationale personen het woord hebben gevoerd of waarin reportages zijn vastgelegd van historische betekenis. Samengevoegd in een historisch archief, dat een geluidsgeschiedenis van de laatste twintig jaar bevat, bewijzen zij nuttige diensten in herdenkingsprogramma's van personen of gebeurtenissen. Nagenoeg alle radiotoespraken, door leden van het koninklijk huis in de afgelopen 20 jaar gehouden, zijn in het historisch archief bewaard, maar ook de stemmen van een Sarah Bernard of een Thomas Alva Edison leven hierin voort. Voor latere geschiedschrijvers zal het historisch archief van onvervangbare waarde blijken te zijn.



Omroepkamerorkest

Muziek van vijf orkesten

Al bestaat het Nederlandse omroepprogramma overwegend uit muziek, toch is het niet waar, dat deze muziek slechts van grammofoonplaten wordt betrokken. Voor de vele concerten heeft de NRU een eigen orkest-apparaat opgebouwd, dat naar behoefte ter beschikking van de omroeporganisaties staat. Het omvat thans vijf orkesten, te weten:

het Radio Philharmonisch Orkest, 85 leden, geleid door Bernard Haitink en dr C. L. Walther Boer;

het Omroeporkest, 68 leden, geleid door Henk Spruit en incidenteel door dr C. L. Walther Boer;



Promenade-orkest

het Kamerorkest, 37 leden, onder leiding van Roelof Krol en Maurits van den Berg;
het Promenade-orkest, 48 leden, geleid door Benedict Silberman en Hugo de Groot;
met ten slotte het Metropole-orkest, 38 man, onder leiding van Dolf van der Linden.

Daarnaast heeft de NRU een aantal musici in algemene dienst, een piano-duo en verschillende pianisten, waardoor het totaal komt te staan op 292 musici, die te zamen in staat zijn alle soorten muziek te vertolken. Bij het uitgebreide repertoire dat omroeporkesten moeten verzorgen, worden aan



Metropole-orkest

de musici hoge eisen gesteld, hetgeen bij het vervullen van vacatures in een enkel geval kan leiden tot het aantrekken van buitenlandse krachten. Solo-cellisten bij voorbeeld zijn in Nederland dun gezaaid. Om echter het inheemse talent te begunstigen wordt zoveel mogelijk getracht in te verwachten vacatures te voorzien door het opleiden van jonge krachten. Via het zgn. leerlingenstelsel kunnen jonge geschoolde musici de nodige routine opdoen, en als zij volleerd zijn kan hun aanstelling in vaste dienst volgen. Daarnaast bevordert de NRU de muzikale ontwikkeling van haar musici en verdere geïnteresseerde medewerkers door het geven van muziektheoretische cursussen. Verschillende voorzieningen dragen ertoe bij om de musici

voor overspanning te behoeden en door uitwisselingsprogramma's met andere Nederlandse orkesten krijgen de orkestleden, die meestal voor blinde muren spelen, ook geregeld de gelegenheid om contact te hebben met publiek.

Van alle radiomusici wordt verwacht, dat zij zelf beschikken over een goed instrument. De meer omvangrijke instrumenten zijn goeddeels het bezit van de NRU, wier instrumentenpark thans 35 vleugels, 1 Mozartvleugel, 6 piano's, 3 klavecimbels, 12 celesta's, 3 spinetten en 5 harpen telt. Naast de ingebouwde orgels in enkele studio's zijn er twee hammond-orgels beschikbaar, die naar elke studio kunnen worden verplaatst.

Heeft het eigen instrument van de musicus niet meer de verlangde kwaliteit, dan wordt hem de aankoop van een hoogwaardig instrument vergemakkelijkt via voorschotten uit het Instrumentenfonds van de NRU. Als u weet, dat een meestersviool of een contrafagot minstens f 4000.- kost en zelfs een beste klarinet nog f 2500.- vraagt, komt u de instelling van dit fonds wel aannemelijk voor. Bovendien wordt aldus bevorderd, dat de musicus plezierig speelt en u als radiolouisteraar de schoonst klinkende instrumenten kunt horen.

Koren in variaties

Maar niet alleen instrumentalisten werken dagelijks mee aan de omroep-programma's; met een koor van zeventig beroepszangers en zangeressen in vaste dienst, overtreft de NRU alles op dit gebied. Treden zij gezamenlijk op, dan vormen ze het Groot Omroepkoor en voeren dan grote werken uit als het Requiem van Verdi of de Missa Solemnis van Beethoven. Deze werken komen echter niet dagelijks voor en derhalve zijn de vocalisten ingedeeld in kleinere formaties.

Het Radiokoor telt 32, het Klein Radiokoor 22 en het Kamerkoor 16 leden, welk koor nog in twee gemengde kwartetten gesplitst kan worden. Ook andere samenstellingen komen voor: het Klein Radiokoor, versterkt met een dubbel kwartet leidt bijv. een zelfstandig bestaan als A-Capellakoor.

Een drietal vaste koordirigenten, de heren Henk Milo, Carel Laout en Anton Krelage, leidt de verschillende koren.



Omroepkoor

Ook aan de vocalisten worden hoge eisen gesteld en het vervullen van vacatures kan soms wel eens moeilijk zijn. Afgaande op de aanmeldingen moet namelijk geconstateerd worden, dat wij overwegend een volk zijn van bassen en altten.

Om een goede verstandhouding tussen medewerkers en leiding te bevorderen zijn zelfgekozen koor- en orkestcommissies werkzaam terwijl daarnaast een contactcommissie een soort groepsraad vormt. Een regelmatig verschijnend contactorgaan, 'Consonant' geheten, verstevigt de band nog. Van de andere kant ziet een afdeling, Orkestzaken genaamd, toe op de naleving van de arbeidsvoorwaarden. Deze afdeling draagt voorts zorg dat de door ziekte opengevallen plaatsen in de orkesten worden bezet.

Dirigentenpersus

Ofschoon de muziekkaparen van de NRU hun vaste dirigenten hebben, worden toch ook regelmatig gastdirigenten uit binnen- en buitenland aan-



getrokken voor de afwisseling. Daarnaast poogt de NRU jong talent zijn kans te geven en een middel daartoe is de jaarlijkse dirigentencursus, welke in zijn vierjarig bestaan reeds een internationale faam heeft verworven. Aan de praktische lessen, die door vooraanstaande dirigenten worden gegeven, namen leerlingen deel uit alle Europese landen en uit Australië, India, Israël, Canada en Mexico. Na de cursus van vijf weken krijgen de beste leerlingen uitnodigingen van de omroeporganisaties voor een gast-optreden. Verschillende leerlingen hebben aan de NRU-opleiding een vaste aanstelling te danken. Dit was o.m. het geval met een onlangs aangestelde BBC-dirigent, maar ook de jongste dirigent van de NRU, Bernard Haitink, kwam op het directiepodium via de dirigentencursus.

Weliswaar staan alle orkesten en koren van de NRU gelijkelijk ten dienste van de omroeporganisaties, maar toch kan dit niet op een gelijk tijdstip het geval zijn. Vandaar dan ook, dat in het overleg van de muziekcommissie, waarin zowel de NRU als de grote omroeporganisaties hun vertegenwoordigers hebben, het gebruik ervan wordt vastgesteld. Dit geschiedt dan in grote lijnen en vooral ten aanzien van de grote uit te voeren werken. De kleinere uitvoeringen worden in een later stadium ingevoegd, waarbij toegezien wordt, dat de verdeling naar billijkheid geschiedt. Dit heeft uiteraard slechts betrekking op de NRU-medewerking. Het engageren van verschillende ensembles, stedelijke orkesten of solisten voor de programma's is volledig het werk van de omroeporganisaties zelf, die eventueel ook ter aanvulling de beschikking hebben over eigen orkesten of vocalisten.

Twee-meter-opera

De muziek welke in de programma's wordt uitgevoerd, wordt geleverd door de muziekbibliotheek van de NRU, een instelling waar de radiowereld met recht trots op kan gaan. Dat de bibliotheek thans 91000 nummers telt zegt u nog weinig, omdat zo'n nummer betrekking kan hebben op een enkel blaadje muziekpapier, maar ook op een complete opera, waarvan de partituren, klavieruittreksels en koor- en orkestpartijen een boekenplank van twee meter lengte kan vullen. Een dirigent, die Mozarts opera Don



Een zeldzame Mozart-partituur

Giovanni uitvoert, heeft een partituur voor zich van 500 pagina's...

Dat de 1500 meter muziek, welke in 250 kasten staat samengeperst, voor f 2 miljoen is verzekerd, blijft ook een vage aanduiding, daar er zeldzame werken bij zijn, wier waarde onbepaald blijft door hun onvervangbaarheid. Een zeldzame partituur als van de opera Titus van Mozart is nergens meer te koop of te huur.

Een belangrijker maatstaf om de betekenis van de muziekbibliotheek te meten is aan het daglicht gekomen, toen Radio Salzburg in het Mozartjaar alle Europese radiobibliotheken om opgave verzocht van de aanwezige werken van Mozart. Na vergelijking bleek Nederland verreweg het best



De catalogus van de muziekbibliotheek

gesorteerd te zijn en het moet onze nationale gevoelens goed doen, dat Mozart's eigen stad, Salzburg, werken van Mozart leende bij de NRU-bibliotheek.

Bij het uitbreiden van de muziekvoorraad heeft men niettemin uitsluitend het oog op de geschiktheid van de muziek om uitgevoerd te worden in de omroepprogramma's. Dit kan zowel nieuwe werken als oude betreffen, en men houdt dan ook zorgvuldig bij wat er aan de markt komt alsook wat de antiquariaten in binnen- en buitenland te bieden hebben. Een heel enkele maal heeft men geluk gehad met het overnemen van oude muziek die opgeslagen had gelegen op zolder of in een pakhuis. Een begeerde partituur

van Donizetti's Regimentstochter, ongeveer 100 jaar oud en enigszins aan-gevreten door de ratten, kwam op die manier in het bezit. Meer gebruikelijk is de aanschaf van nieuwe werken, welke echter ook vaak betrekking hebben op oude meesters. Want dagelijks speuren musicologen ijverig naar de oorspronkelijke composities, omdat gebleken is, dat in de loop der jaren vreemde elementen zijn ingeslopen.

De muziekbibliotheek heeft werken van Händel in voorraad, waarin trombone- en klarinetpartijen zijn verwerkt, ofschoon deze instrumenten in Händels tijd nog niet bestonden.

De aankoop van een pianopartijtje van een populair muziekje is voor de muziekbibliotheek pas het begin. Deze muziek moet immers uitgevoerd worden door ensembles die sterk in samenstelling variëren, zodat eerst de arrangeur het nummer moet arrangeren. De verschillende partijen moeten dan worden overgenomen, voor welk doel de muziekbibliotheek de beschikking heeft over een veertig- tot vijftigtal kopiïsten als losse medewerkers. Onder hen bevinden zich krachten, die in de oude muziek gespecialiseerd zijn, omdat oude werken herschreven moeten worden in het thans gangbare notenschrift en in de thans gebruikelijke volgorde van partijen. Enige maanden arbeid kan met dit kopiëren zijn gemoeid. Komen de uitgewerkte partijen terug, dan worden ze nauwkeurig gecontroleerd, opdat niet straks een groot orkest veel tijd zal verliezen aan het opsporen van kleine foutjes.

Voorspel tot een tragedie

Ook de bezetting van de muziekbibliotheek kent een specialisatie. Er zijn medewerkers die alles van de lichte muziek, anderen die alles van de ernstige muziek afweten. Er zijn programmavverzorgers, wier taak het is tijdig de muziek voor hun bepaalde ensembles te reserveren en tijdig naar de studio's of repetitielokalen te zenden. Voor hen en alle andere bezoekers van de bibliotheek is een voortreffelijk ingericht catalogiseringssysteem beschikbaar, dat alle muziek onderbrengt in hoofdgroepen, overeenstemmend met de apparaten die haar uitvoeren. Daarnaast zijn vele werken naar titel en componist gerangschikt in de kaartsystemen. Een overweldigend groot

aantal titels blijkt dan met 'ik' te beginnen in: ik heb, ik zit, ik houd van enz. Dit is een internationaal verschijnsel en ook van alle tijden. Behoeft men aldus niets bijzonders achter dit ik-complex der tekstdichters te zoeken, dan kan men zich toch afvragen, waarom uitgerekend het allereerste nummer, dat in de muziekbibliotheek werd ingeschreven, tot titel moest dragen: Voorspel tot een tragedie.

Naast het aankopen, beheren en uitlenen van de muziek verricht de muziekbibliotheek nog een speciale functie: zij huurt muziek. Het vroegere gebruik, dat men muziek kon kopen, heeft de laatste decennia plaats gemaakt voor een praktijk, waarbij muziek, vooral de moderne, gehuurd wordt. Uitgevers brengen vaak muziek niet meer in de handel doch verhuren deze aan belangstellenden. Bij deze huur-activiteit onderhoudt de muziekbibliotheek een nauwe samenwerking met de stichting Donemus, welke de belangen behartigt van praktisch alle componisten in ons land. Ook deze stichting verhuurt muziek en alleen in de afgelopen twee jaar reeds heeft de Nederlandse omroep op deze wijze 100 grote werken gehuurd en uitgevoerd. Hieronder waren werken als het Hooglied van Bertus van Lier, het Requiem van W. Landré of de Apocalyps van Henk Badings. De stichting belast zich ook met kopieerwerk en de gewoonte heeft zich al ingeburgerd, dat bij nieuwe opdrachten aan componisten, uitgaande van NRU of omroeporganisaties, Donemus wordt ingeschakeld voor het vervaardigen der partijen. Aldus komt het betrokken werk ook ter beschikking van derden.

Analoog aan het historisch archief van de discotheek, heeft de muziekbibliotheek een antiquiteiten-repertoire opgebouwd, waarin alle populaire nummers uit de laatste vijftig jaar zijn bijeengebracht. Al is de schlagers en de hits geen lang leven beschoren dan leven ze toch voort in de muziekbibliotheek, die aan alle behoeften moet kunnen voldoen. Deze behoeften zijn niet alleen die van de omroeporganisaties en de NRU, ook de Wereldomroep en incidentieel de NTS doen een beroep op dit muziekreservoir. Tenslotte hebben ook de regionale omroepen hun verlangens, terwijl meer dan eens buitenlandse omroepen een beroep doen op de bibliotheek van de Nederlandse zusterorganisatie. En voor zover het in het vermogen ligt van